

Bevoking en woningen in Opwijk en Mazenzele vanaf de 16de eeuw

1. Periode 1600-1800

De bevolking van **Opwijk** moet, ingevolge de troebelen van het einde der 16de eeuw, merklijk verminderd zijn.

In 1574 stelt het verslag van den deken een getal van 800 communicanten (inwoners die den leeftijd van ca. 12 jaar bereikt hebben) vast, wat circa 1200 zielen laat veronderstellen. Dit klopt ongeveer met wat wij weten over de brand van 1579. In een *'requeste'* schrijven de meier en de schepenen van Opwijk aan de regeerders van Dendermonde: *'Ende went de voorschreve kercke met meer dan dertich huysen aldaer rondsomme gestaen by de vrantsche malecontenten geheel en al metten brande geruineert is.'*

Na de ramp van 1579 groeit de bevolking langzaam weer aan. De dekanale verslagen van 1627, 1628, 1630, 1631, geven respectievelijk 666, 671, 670 en 702 communicanten op.

In 1631 telt Opwijk 1.209 zielen, gevestigd in 204 woonsteden of 5 inwoners per woning (1). In de eigenlijke dorpskom staan 25 huizen, met 12 % van de gehele bevolking.

In 1657 telt Pastoor Vincentius De Hageleer, op zijn beurt, 1.548 zielen. Wanneer de vreselijke pest van 1667-1669 hier 752 slachtoffers maakte, daalde de bevolking weer tot circa 1000. In die tijd woonden 48 gezinnen in het dorp.

Behalve in de pestjaren 1667-1669, worden gevallen van besmettelijke ziekte met dodelijke afloop vermeld in 1634, 1635, 1646 en 1647.

Er verliepen 50 jaren eer de bevolking weer het peil van 1665 bereikt had. De kerkvisieten vermelden de volgende aantallen communicanten: 1.263 (1716), 1.300 (1721), 1.400 (1729), 1.500 (1740), 1.600 (1750), dus een totaal van 1.875 à 2.400 inwoners.

Het kaartboek van 1725-'26 geeft 402 woningen op voor de gehele gemeente, waarvan 58 binnen de dorpskom, of nog steeds 12 %. Het aantal inwoners is dan bijna 2.000.

In 1741 zijn er 69 sterfgevallen veroorzaakt door *'rooden loop'*.

Tegen 't einde van de eeuw (1780-1800) mag men de bevolking in Opwijk schatten op 2.400 in ongeveer 500 woningen.

In **Mazenzele** zijn er in 1643 slechts 34 woningen voor 170 inwoners of 5 inwoners per woning.

In 1667-'69 teistert de pest in hevige mate gans de streek. Mazenzele telde niet minder dan 112 doden.

In 1686 zijn er 34 woningen, 1 brouwerij, 3 herbergen en 1 winkel.

In 1700 telt men ongeveer 300 inwoners, in 1786 zijn er 428 en in 1800 ongeveer 520.

2. Periode 1800-1976

Opwijk telt in 1818 al 3.036 inwoners, waarvan 745 of 21 % in het dorpscentrum.

Op de kadasterkaart van Gulikers ('Primitief' kadaster) telt men in 1823 in Opwijk 589 huizen voor 3.080 inwoners of 1 huis per 5,2 inwoners.

In 1835 zijn er 3.406 inwoners en 646 huizen, als volgt verdeeld over de wijken:

Opwyck	aantal huizen	aantal inwoners
- Dorp	162	828
- Nyverzeele	155	840
- Droeshoute	80	409
- Hulst	35	185
- Langevelde	14	78
- Weyenberg	28	149
- Palm-Broeken	12	64
- Mansteen	30	171
- Cleye	27	148
- Broek-Straet	16	88
- Dood-Straet	24	124
- Neervelde	11	57
- Eexken	52	265
Totaal	646	3.406

Bij de volkstelling van 1846 telt men 3.621 inwoners. Bij de voorbereiding van de telling zijn de 800 woningen, volgens de gemeenteraad, verdeeld over: Dorp (190), Nijverseel (200), Droeshout (110), Palmbroeken (10), Waaienberg (40), Langevelde (20), Hulst (40), Mansteen (35), Klei (35), Broekstraat (20), Doortstraat (30), Neervelde (10) en Eeksken(60).

Van september tot december 1846 heerst er in de streek een epidemie van dysenterie of 'roden loop' met in Opwijk 700 zieken (het vijfde van de bevolking) waarvan er 97 stierven.

Na de jaren van armoede en ziekte neemt het aantal inwoners van af 1850 opnieuw toe.

De bevolking stijgt van 3.673 in 1850 tot 3.851 in 1860. De kadasterkaart Popp vermeldt dan 706 huizen of 5,5 inwoners per huis. Daarna stijgt de bevolking tot 4.265 in 1880.

In 1894 zijn er 4.819 inwoners, waarvan er 1.259 of 24 % in het centrum

wonen. Het aantal huizen dat, in 1847, binnen het oude dorpsbestek 115 bedroeg, was in 1894 geklommen tot 223 (inbegrepen de Nanovestraat).

In 1900 telt men 5.148 inwoners en in 1914 al 6.429. De eerste wereldoorlog zorgt voor een daling van de bevolking tot 6.375 bij de volkstelling in 1920. Er zijn dan 1.295 gezinnen.

In augustus 1920 bedraagt het aantal bewoonde huizen 1208 (of 1 per 5,3 inwoners), de voorlopige woningen 2, en de andere gebouwen 15 of een totaal van 1.225. Er zijn 2 huizen in aanbouw en 3 oude huizen worden hersteld.

Bij de volkstelling van 1930 telt men 7.365 inwoners en 1.624 gezinnen. In 1930 vormt het centrum der gemeente een agglomeratie van 430 huizen, met ongeveer 2.300 inwoners, dat is 32 % van het totaal getal Opwijkenaars. Het dorpscentrum groeit dus in veel groter mate aan dan de buitenwijken:

WIJKEN	Inwoners in 1840	Inwoners in 1930	Aanwinst
I. Dorp, Heerbaan, Nanovestraat	861	2290	166 %
II. Nijverzeel, Kalkestraat	867	1583	82 %
III. Droeshout, Hulst, Langeveldstraat	902	1319	46 %
IV. Eeksken, Neerveldstraat, Doortstraat, Broevink, Klei	888	2087	135 %

Te Opwijk ligt het geboortecijfer in de jaren voor de eerste wereldoorlog steeds boven 30 ‰. Na de oorlog daalt het cijfer, eerst geleidelijk en dan versneld, tot 23 ‰ (1937). Het sterftcijfer, dat in de vooroorlogse jaren nog schommelt tussen 15 en 20 ‰, blijft in de dertiger jaren gemiddeld op 11 ‰ zodat er tot de zestiger jaren een groot overschot van de geboorten op de overlijdens blijft. Het migratiesaldo is licht negatief behalve in de zeventiger jaren

zodat uiteindelijk de bevolking eerst sterk en dan matig toeneemt.

Mazenzele kent in de eerste decennia van de negentiende eeuw een sterke bevolkingsgroei. De kadasterkaart van Gulikers geeft in 1823 al 126 huizen bij een bevolking van 627 inwoners (of 5 inwoners per huis). In het 'Memoriael van de provincie Brabant' vinden we voor 1835 de volgende opgave van de inwoners en huizen per wijk. Gemiddeld telt men 5,1 inwoners per huis.

Mazenzeel	aantalhuizen	aantalinwoners
- Dorp	33	154
- Zotteghem	40	167
- Schaep-Huyssel	21	154
- Vossendries	13	88
- Dries	33	153
Totaal	140	716

Na de hongerjaren 1840-'50 stijgt het aantal inwoners opnieuw. Meester Petrus Mergan telt in 1853 800 inwoners in 139 huizen (2). Op de kadasterkaart van Popp in 1860 telt men 158 woningen. Bij een bevolking van 851 inwoners is dit 1 huis per 5,4 inwoners. De bevolking stijgt verder tot 878 in 1890 en 1.047 in 1914. Daarna volgt een periode van stagnerende bevolking. In 1930 telt Mazenzele 1.107 inwoners, en in 1960 zijn er 1.062. Bij de fusie met Opwijk in 1976 bedraagt het aantal inwoners 1055.

3. De fusiegemeente Opwijk na 1976 (3)

De fusiegemeente telt in 1977 11.146 inwoners en 3.596 woonhuizen of 3,1 inwoner per woning. 2.650 eigenaars bezitten één woonhuis, 160 eigenaars bezitten twee huizen, 40 eigenaars bezitten drie huizen, 10 eigenaars bezitten vier huizen, 10 eigenaars bezitten vijf tot 10 huizen en één eigenaar, namelijk de N.V. Brouwerij De Smedt, bezit een veertigtal huizen.

In 1999 telt de fusiegemeente 11.718 inwoners en 4.893 woningen of 2,4 inwoners per woning. In 2005 is het

aantal inwoners gestegen tot 12.239 en het aantal woningen tot 5.882 of 2,1 inwoner per woning.

-
- (1) *Liber status animarum conscriptus per Egidium Vanlokeren, anno 1631.*
 - (2) Zie: *Mazenzele in het midden der vorige eeuw*, door Jules Van De Velde, in *HOM-tijdschrift* 1992-1, pag. 4-6.
 - (3) Voor meer cijfermateriaal in verband met wonen (aantal woningen, aantal appartementen, oppervlakten, bouwvergunningen voor elk type van woning,...) voor de laatste jaren: zie o.m. de websites en -pagina's
 - statbel.fgov.be/figures/download_nl.asp#1
 - aps.vlaanderen.be/lokaal/lokale_rapporten.htm.
-